



The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 9. prosinca 2009.

(Video)

Rupert iz Deutza

Draga braćo i sestre!

Danas ćemo upoznati još jednog benediktinskog monaha iz 12. stoljeća. Njegovo je ime Rupert iz Deutza, grada blizu Kölna, koji je bio sjedište poznatog samostana. Sam Rupert govori o vlastitom životu u jednom od svojih najvažnijih djela, naslovljenom *Slava i čast Sina Čovječjega*, koji je djelomični komentar na Markovo Evanđelje. Još kao dijete, bio je primljen među "oblata" (laici, muškarci i žene koji su primani u benediktinski samostan gdje su dijelom sudjelovali u molitvenom i duhovnom životu redovničke zajednice, op. pr.) u benediktinski samostan sv. Lovre u Liegeu, sukladno običaju iz toga doba da roditelji odgoj jednog djeteta povjere redovnicima, želeći ga darovati Bogu. Rupert je uvijek volio monaški život. Vrlo je brzo svladao latinski jezik kako bi mogao proučavati Bibliju i sudjelovati na liturgijskim slavljinama. Isticao se neporočnim moralnim vladanjem i snažnom privrženošću Petrovoj Stolici.

U njegovo je doba vladao spor između papinstva i carstva, zbog takozvane "borbe za investituru", kojom su – kao što sam bio natuknuo u drugim katehezama – pape htjele spriječiti da imenovanje biskupa i vršenje njihove vlasti ovise o građanskim vlastima, koje su se pritom ponajviše vodile političkim i ekonomskim, ali zacijelo ne i pastoralnim razlozima. Biskup Liegea, Otbert, odupirao se papinim uredbama i poslao u progonstvo Berengara, opata samostana sv. Lovre, upravo zbog njegove vjernosti papi. U tome je samostanu živio Rupert, koji je bez oklijevanja slijedio svoga opata u prognanstvu i tek kada je biskup Otbert ponovno stupio u zajedništvo s papom vratio se u

Liege i prihvatio postati svećenik. Sve do toga trenutka, naime, izbjegavao je primiti ređenje iz ruku jednoga biskupa koji se nije slagao s Papom. Rupert nas uči da kada se jave kontroverze u Crkvi, referiranje na Petrovu službu jamči vjernost zdravom nauku i daje spokoj i nutarnju slobodu. Zbog sporenja s Otbertom, još je u dva navrata morao napustiti svoj samostan. God. 1116. protivnici su čak htjeli povesti sudsku parnicu protiv njega. Premda je bio oslobođen svih optužbi, Rupert se radije povukao na neko vrijeme u Siegburg, ali budući da polemike nisu još uvijek bile prestale kada se vratio u samostan u Liegeu, odlučio se trajno nastaniti u Njemačkoj. Imenovan je opatom Deutza 1120., gdje je ostao sve do 1129., godine svoje smrti. Iz toga je samostana izbivao samo jednom, prigodom hodočašća u Rim, 1124. godine.

Rupert je bio vrlo plodan pisac. Ostavio je iza sebe vrlo brojna djela, koja i danas pobuđuju veliko zanimanje, također zato jer je bio aktivan u raznim i važnim teološkim raspravama toga doba. Na primjer, ostao je zapamćen po svom odlučnom istupu u euharistijskoj kontroverzi, koja je 1077. dovela do osude Berengara iz Toursa. Ovaj potonji je nudio ograničeno tumačenje Kristove prisutnosti u sakramentu euharistije, nazivajući je samo simboličnom. U crkveni jezik nije još uvijek bio ušao izraz "transupstancijacija", ali se Rupert, koristeći ponekad smjele izraze, pokazao odlučnim pobornikom euharistijskog realizma i, prije svega u djelu naslovljenom *De divinis officiis* (O službama Božjim), odlučno je potvrdio kontinuitet između Tijela Krista utjelovljene Riječi i Krista prisutna u euharistijskim prilikama kruha i vina. Draga braćo i sestre, čini mi se da se ovdje moramo osvrnuti i na stanje u našem dobu. I danas, naime, postoji opasnost umanjivanja euharistijskog realizma, da se, naime euharistiju smatra gotovo nekim obredom zajedništva, socijalizacije, zaboravljajući previše olako da je u euharistiji stvarno prisutan uskrsli Krist – sa svojim uskrslim tijelom – koji se stavlja u naše ruke da nas izvuče iz nas samih, da nas pritijelovi svojem besmrtnom tijelu i tako vodi k vječnom životu. To veliko otajstvo da je Gospodin prisutan u čitavoj svojoj stvarnosti u euharistijskim prilikama otajstvo je kojem se treba klanjati i koje treba ljubiti! Želim ovdje citirati riječi Katekizma Katoličke Crkve koje u sebi nose plod razmatranja vjere i dvotisućljetnog teološkog razmišljanja: "Način je Kristove prisutnosti pod euharistijskim prilikama jedinstven... U presvetom sakramentu Euharistije sadržani su istinski, stvarno i bitno (supstancijalno) Tijelo i Krv našega Gospodina Isusa Krista, s dušom i božanstvom i, prema tome, čitav Krist" (KKC, 1374). I Rupert je, svojim razmišljanjima, pridonio toj preciznoj formulaciji.

Druga kontroverza, u koju je opat iz Deutza bio uključen, tiče se pitanja kako pomiriti Božju dobrotu i svemoćnost s postojanjem zla. Ako je Bog svemoćan i dobar, kako objasniti stvarnost zla? Rupert je naime reagirao na stav koji su zauzeli učitelji teološke škole u Laonu, koji su u čitavom nizu filozofskih promišljanja razlikovali u Božjoj volji dvoje: "odobriti" i "dopustiti", zaključujući da Bog dopušta zlo ali ga ne odobrava te, dakle, ne želi. Rupert, međutim, u rješavanju toga pitanja ne pribjegava filozofiji, koju smatra nedoraslom jednom tako velikom problemu, i ostaje vjeran biblijskom pripovijedanju. On polazi od Božje dobrote, od istine da je Bog najveće dobro i ne može drugo do htjeti dobro. Tako on prepoznaje izvor zla u samome čovjeku i u pogrešnom korištenju slobodom. Rupert u govoru na tu temu ispisuje stranice pune vjerskog nadahnuća koje odišu veličanjem Očeva beskonačnog milosrđa, Božje strpljivosti i dobrohotnosti

prema grešnom čovječanstvu.

Poput drugih srednjovjekovnih teologa, i Rupert se pita zašto je Božja riječ, Sin Božji, postao čovjekom? Neki su, odgovarajući na to pitanje, tumačili da je utjelovljenje Riječi bilo prijeko potrebno kako bi se dalo naknadu za čovjekov grijeh. Rupert, međutim, imajući pred očima kristocentričnu viziju povijesti spasenja, proširuje taj pogled i u svom djelu naslovljenom Proslava Trojstva drži kako je utjelovljenje, središnji događaj čitave povijesti, bilo predviđeno još od vječnosti, također neovisno o čovjekovu grijehu, kako bi čitavo stvorenje moglo uzdići hvalu Bogu Ocu i ljubiti ga kao jedna obitelj sabrana oko Krista. On vidi dakle u trudnoj ženi iz Otkrivenja čitavu povijest čovječanstva, koja je usmjerena prema Kristu, kao što je začće usmjereno ka rađanju. Taj će stav dalje razvijati ostali mislioci a njegovu će vrijednost prepoznati također suvremena teologija, koja kaže da je čitava povijest svijeta začće usmjereno ka Kristovu rođenju. Krist je uvijek u središtu egzegetskih tumačenja koje Rupert daje u svojim komentarima na biblijske knjige, kojima se posvetio velikom revnošću i ljubavlju. On pronalazi tako čudesno jedinstvo u svim događajima povijesti spasenja, od stvaranja pa sve do svršetka vremena: "Čitavo je Sveto pismo", kaže on, "samo jedna knjiga, koja teži k istom cilju [Božja riječ]; koja dolazi od jednog jedinoga Boga i koju je ispisao jedan te isti Duh" (De glorificatione Trinitatis et processione Sancti Spiritus I,V, PL 169, 18).

U tumačenju Biblije, Rupert se nije ograničavao na ponavljanje učenja otaca, već pokazuje jednu svoju originalnost. On je, na primjer, prvi pisac koji je poistovjećivao zaručnicu iz Pjesma nad pjesmama s Presvetom Marijom. Tako njegov komentar na tu svetopisamsku knjigu predstavlja neku vrstu mariološke summe, u kojoj su prikazane Marijine povlastice i izvanredne kreposti. U jednom od najnadahnutijih ulomaka njegova komentara Rupert piše: "O najmilija od svih, Djevice djevica, što hvali u tebi tvoj ljubljeni Sin, što veliča čitav zbor anđeoski? Veličaju tvoju jednostavnost, čistoću, nevinost, nauk, stidljivost, poniznost, neporočnost tijela i duha, to jest netaknuto djevičanstvo" (In Canticum Canticorum 4,1-6, CCL 26, str. 69-70). Rupertovo mariološko tumačenje Pjesme nad pjesmama lijep je primjer sklada između liturgije i teologije. Naime, različiti ulomci iz te biblijske knjige već su bili korišteni u liturgijskim slavljinama marijanskih blagdana.

Rupert, osim toga, trudi se uklopiti svoj mariološki nauk u eklesiološki. Drugim riječima, on vidi u Presvetoj Mariji najsvetiji dio čitave Crkve. Eto zašto je moj časni prethodnik, papa Pavao VI., u govoru na zatvaranju trećeg dijela Drugoga vatikanskog koncila, svečano proglašavajući Mariju Majkom Crkve, citirao upravo rečenicu uzetu iz Rupertovih djela, u kojoj se Mariju naziva portio maxima, portio optima – najuzvišeniji dio, najvrsniji dio Crkve (usp. In Apocalypsem 1.7, PL 169,1043).

Dragi prijatelji, iz ovih kratkih natuknica shvaćamo da je Rupert bio gorljivi teolog, urešen velikom dubinom. Kao i svi drugi predstavnici monaške teologije, on je znao povezati racionalni studij otajstava vjere s molitvom i kontemplacijom, koju smatra vrhuncem svake spoznaje Boga. On je

sam govorio u nekoliko navrata o svojim mističnim iskustvima, kao primjerice kada čitatelju povjerava neizrecivu radost koju je iskusio osjetivši Gospodinovu prisutnost: "U tome kratkom trenutku – kaže on – iskusio sam koliko je istinito ono što on sam kaže: Učite se od mene jer sam krotka i ponizna srca" (De gloria et honore Filii hominis. Super Matthaeum 12, PL 168, 1601). I mi možemo susresti Gospodina Isusa, koji nas neprestance prati na našem putu i uprisutnjuje se u euharistijskom kruhu i u svojoj riječi za naše spasenje.

Papin pozdrav hrvatskim hodočasnicima na hrvatskom:

Od srca pozdravljam i blagoslivljam sve hrvatske hodočasnike, a osobito vjernike s otoka Brača. Hodočasteći u ovom vremenu došašća na grobove apostola, molite za mir kako bi radost Gospodinova dolaska bila potpuna. Hvaljen Isus i Marija!